

לאורו

עיונים לאור תורתו של
מרן הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

גיליון 111
פרשת שמות ה'תש"פ

בירור-הלכה
הרב בנימין טבדי
בסוד המדע
ד"ר גבי אביטל
אורו לילדים
באור צעיר

תורה של הנפש
בעקבות משיח
הרב אלישע וישליצקי זצ"ל

לפרשת שמות
הרב יעקב שפירא
אמונה בהירה
הרב חגי לונדין
אגרות קודש
הרב שלמה לוי

משנת מרן
האור החיים
הקדוש
זיע"א

- נא לשמור על קדושת הגיליון - טעון גניזה -

מתורתו של
ה'אביר יעקב'
רבנו יעקב אבוהצירא
זיע"א

לפרשת שמות

הרב יעקב שפירא

ראש ישיבת מרכז-הרב וחבר מועצת הרבנות הראשית

החירות - מעלתם של ישראל

הנכס הרוחני העליון שיש לאדם הוא דמותו הרוחנית ובעקבותיה הבחירה החופשית. ולשון הרמב"ם (הלכות גניבה פרק י"ז הלכה י"ב) "קשה עונשן של מידות יותר מעונשן של עריות... וכל הכופר במצות מדות ככופר ביציאת מצרים שהיא תחילת הציווי. וכל המקבל עליו מצות מדות הרי זה מודה ביציאת מצרים שהיא גרמה לכל הציווי".

לולי יציאת מצרים לא הייתה בידינו הבחירה, ויציאת לחירות עולם אפשרה את האמירה "נעשה ונשמע" במתן תורה. מבואר בתלמוד הירושלמי, כי עבד פטור מקריאת שמע, מפני שיש עליו אדון אחר. והיינו המציאות שאינו יכול לקבל על עצמו עול מלכות שמיים. "עבד ה' הוא לבדו חופשי" (ריה"ל). וזאת על אף שאנחנו משועבדים לרצונו של מקום. וקיום רצונו הוא מזון רוחני לנשמתו של ישראל. "הללו עבדי ה' - ולא עבדי פרעה" (מגילה יד, א). "בארץ לא להם ועבדום" (בראשית טו, יג). כותב ה'שפת-אמת' בפרשת יתרו, זה סימן לעבדות, ולעומתה, החירות היא הדבקות בשורשי חיותו, לבטא את עצמיותו הטבעית. וב'מדות הראי"ה' כותב הרב (כבוד) שככל שחסר לאדם שלימות פנימית, הוא מחפש למצוא חן בעיני האחר. לעם ישראל יש ביטוי חיים, יש לו דברים שהם מעל החירות הפשוטה. "החירות הצביונית היא אותה הרוח הנישאה, שהאדם וכן העם בכללו מתרומם על ידה, להיות נאמן לעצמיות הפנימית שלו" (מאמרי-הראי"ה) "ולא נשלמה גאולתם של ישראל עד שיחזרו למעלת אבותם". אמן כן יהי רצון.

הרמב"ן בפתיחה לספר שמות כותב, כי ספר זה הוא ספר הגאולה. "ולא נשלמה גאולתם של ישראל עד שחזרו למעלת אבותם ואל מקומם". ביאורם של דברים, בסדר ליל פסח אנו פותחים באמירה של "הא לחמא עניא דאכלו אבהתנא בארעא דמצרים וכו'". מדוע זו ההצהרה וההכרזה בליל הסדר? אם הכונה היא להזמין את האורחים, מן הראוי לומר זאת קודם הפסח, ולא כשכבר נמצא בתוך ביתו.

מבאר הרב זצ"ל ב'עולת-ראי"ה', אין כאן הזמנה. הכונה באמירה זו על ההצהרה המבארת מהי המהות של יציאת מצרים. מאיפה יצאנו ולהיכן הגענו. כשהיינו במצרים מידתו היסודית של אברהם אבינו, מידת החסד, הייתה בקיפאון. לא יכולנו לממש אותה, והרי זו תכונתם של ישראל, גומלי חסדים. 'גומלי חסדים, בני גומלי חסדים המחזיקים בבריתו של אברהם אבינו' - כך היא לשון הגמרא (כתובות ה, ב). וכשזכינו ליציאת מצרים, חזרנו בבת אחת לדבוק ולהמשיך את מידת החסד, ועל כך אנחנו מכריזים. הנתונה ומידת החסד שאנחנו מקיימים, זה הביטוי לכך שאנחנו בני חורין. ובן חורין הוא מי שחוזר למעלת אבותיו, שממשיך את חסדיו ואת דרכיו של אברהם אבינו. וזו הפתיחה של חג החירות. החירות אינה רק משעבוד גופני, היא הרבה למעלה מכך. חירות באופן רוחני. "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה" (אבות ו, ב). מי שממש את כל תכונותיו

ואת כל תפקידו עלי אדמות. במסכת הוריות (יא, ב) כתוב שההגדרה של מלך היא מי שאין לו על גביו אלא ה' אלוקיו. אין לו אלא מורא שמיים ולא מורא בשר ודם. וכל ישראל בני מלכים הם.

הרב חגי לונדין
ארגון 'קהלים'

להפסיק להיות שוב"ב

שאינן דוגמא לגדולת תפארתו בכל העמים תחת כל השמים. הסגולה הגנוזה הזאת היא תוצאת שלשלת הקודש של קדושת עולם, אשר התגלתה בזוהר כבודה על ידי תולדתה האלוהית בראשית יצירתה להיות לעם, בפליאת עולם של יציאת מצרים וגילוי שכינה שנתלוותה עמה, וכל סדרי ההוד הנפלאים שנמשכו ממנה ועל ידה, שהם הולכים ונמשכים, כנחלים מלאי מי מרומים ונחלי עדני קודש, מאז ועד סוף כל הדורות. והטבעיות המיוחדת של ישראל, ההגיון האלוהי הטהור, היושב בחדרי הלב של הכנסיה, והטוהר המדותי, היושר הנפשי, החקוק בעומק עצמותה, אורם התוכי לא יועם לעולם".

העמידות והשרידות של עם ישראל הן נצחיות. מעל הטבע. התורה והעם הישראלי הם היינו הך, ושום אתגר ושום 'שובבות' לא ישנו את זה. עברנו את פרעה; נעבור גם את זה.

גם בהתמודדות היצרית שאנו חווים בחיינו, ובעיקר בתחום הרגיש מכל - התחום המיני - יש צורך להתגבר מעל הטבע, לצאת מן 'השובבות' ולהיכנס לחיים בוגרים של שליטה ודחיית סיפוקים. בימים הללו אנו נזכרים שניתן לנצח את הכול, ניתן לקפוץ ולפסוח מעל התהום. לקבץ כוחות מפוזרים לידי חיים של יצירה.

איך עושים את זה?

במהלך הדורות נהגו בעם ישראל בדרכים שונות לצאת משעבוד לחירות; כל דור והמצרים שלו. בעבר (וגם כיום כמובן) יש שנהגו לצום בימי שני וחמישי במהלך השבועות הללו, כחלק מההתגברות על התאוות הגופניות; עם הזמן הופיעו גם אתגרים חדשים, ולכן התרחב המנהג גם ל'תענית דיבור'. בשנים האחרונות הופיע שחקן חדש בחיינו: האינטרנט. יחד עם היתרונות העצומים שהביא לאנושות, נושא האינטרנט בחובו בעיות קשות שהגדולה שבהם (בעיקר מאז הופעת הסמרטפון) היא הסחת הדעת הבלתי פוסקת. אני מעלה פה רעיון (שכבר נשמע במקומות שונים): לקבוע בתקופת השובב"ם 'תענית אינטרנט'. כל אחד לעצמו, יקבע לעצמו יום שבו הוא מתנזר לחלוטין מהאינטרנט, הכל כולל הכל (פייס, וואצאפ וכו'). תענית מסוג כזה תהיה ככל הנראה קשה יותר מכל יום תענית אכילה/דיבור, אבל אפקטיבית לא פחות.

לצאת מהשובב"ם, להשתחרר מהמצרים; לשלוט על החיים ולא שהחיים ישלטו עלינו - זהו שם המשחק.

אנו נכנסים כעת לתקופה המכונה בתורת הסוד בשם 'שובב"ם' על שם ראשי התיבות של פרשיות השבוע הנקראות בשבועות הללו: שמות, וארא, בא, בשלח, יתרו, משפטים (בשנה מעוברת תקופה זו מתארכת לחודש אדר א, ונקראת 'שובב"ם ת"ת' על שתי פרשיות נוספות: תרומה, תצוה). הימים הללו נחשבים בתורת הנסתר כתקופה מיוחדת לתיקון עוונות וחזרה בתשובה, בעיקר בנושא צניעות.

אחת מהסיבות עבורן דווקא הימים הללו מיועדים לתשובה קשורה לנושאי הפרשיות הללו. בפרשיות הראשונות של ספר שמות אנו עוסקים ביציאת מצרים. המדרש (מכילתא יתרו, א) מלמד כי "מתחילה לא היה עבד יכול לברוח ממצרים שהיתה סוגרת ומסוגרת", כלומר ארץ מצרים איננה רק מיקום גיאוגרפי, אלא היא "בית העבדים" הגדול של העולם העתיק. גם אם הצליח עבד כלשהו לברוח פיזית ממצרים - "המצריות" המשיכה לשלוט בו. מצרים מלשון מצר, ביטוי למצב של חסימה נפשית, צרות אופקים וחוסר התקדמות, או במילה אחרת - עבדות. התרבות המצרית שימשה מודל של כלל התרבות האלילית, תרבות הדוגלת בהעצמה של הצדדים הייצריים והגסים שבנפש האנושית.

חוסר היכולת לצאת מן המוגבלות הדטרמיניסטית, חוסר היכולת להתגבר על התאוות והחולשות - זוהי נשמת אפה של התרבות המצרית. ביציאת מצרים מופיעה על במת ההיסטוריה אומה המלמדת את האנושות כי ישנה יכולת להתעלות מעל מגבלות המציאות. לקבץ אוסף של עבדים מפוזרים לידי חיים של אומה. תמצית עניינו של עם ישראל היא היציאה מן המצרים העכשוויים והמוגבלים אל עולם העתיד. לכן באופן טבעי יציאת מצרים מלווה בעשר המכות וב"קריעת ים סוף", כלומר, שידוד קוסמולוגי של מסגרות עולם הטבע.

בסידור עולת ראייה (א, כב) כותב הרב: "האופי המקודש המיוחד, של אומה קדושה ונפלאה זו, אין לו ערך ודוגמא בכל מהות חיים ונפשיות של כל האדם אשר על פני האדמה. התוכן הפנימי של הנשמה, במהותו העצמית של מזג החיים, משונה ונפלא הוא בבני עם קדוש זה בפליאת עולם של קדושה אלוהית עליונה, שעיקר הודה ופארה טמון וגנוז הוא במעמקי הפאר החבוי בסתר מהותיותו הרוחנית, וזהרורי אורים ממנו בוקעים וזוהרים בכל יפי הצדק של המידות והתכונות הקדושות, של גוי קדוש, עם נורא, עם אלוהים זה,

אגרות קודש למרן הראיה קוק זצ"ל

הרב שלמה לוי

ראש הישיבה ונשיא הגרעין התורני בראשל"צ

יחס מרן הרב זצ"ל ל'ביקורת המקרא'

אגרת תעח'

ב"ה, עה"ק יפו ת"ו י"ג טבת. תרע"ג

יקירי וחביבי הרה"ח טהר לב וזך רעיון מר משה ד"ר זידל שליט"א וכא"ל (וכל אשר לו) עתרת שלום וברכה.

מכתבך, חביבי, איני צריך לבאר שהדאיבני והפליא גם יחד. הנני מקווה, שרק חזיון ארצי הוא מבוכת נפשך כעת, אשר נפש עדינה שכמותך יכולה היא בדעת ויושר להתרומם ממעל לכל השטח של אלה המבוכות.

הרב ד"ר משה זיידל ז"ל נמצא בתקופה שהוא לומד באוניברסיטה בחו"ל ושם הוא נפגש עם 'ביקורת המקרא' ומזדעזע מאד ומרן הרב זצ"ל מדריכו כיצד להתייחס לדברים.

מאז הנני רואה חוב קדוש להשריש בלב כל מעמיקי דעת, שהבסיס של היהדות הוא הראשית והאחרית. וגופי-תורה, שהם ראשית-כל פשטי תורה שבכתב ביחוד, עומדים הם ומשתלמים מלשד הראשית והאחרית גם יחד. הראשית היא העריגה האלהית שכל בעל רוח כביר משתוקק אליה וחפץ להרשימה בכל תכני-חיוו, שהיא מושרשת בצורה מאירה הרבה בחיי האומה המיוחדת מני אז לנשיאת דגל-קודש זה ברמה, בחרף-נפש ומלחמה כבדה, וכל השאיפות הרוחניות העדינות הנן קשורות לעריגה עליונה זו בקשר-של-קיימא ובעילוייה הן מתעלות.

הגמרא במסכת שבת (לא ע"א) מלמדת אותנו את היחס הנכון והראוי ללמוד התורה ואורחותיה- יראת שמים, "אי יראת ה' היא אוצרו - אין (כן), אי לא - לא (אם אדם לומד תורה ויש בו יראת שמים יש משמעות ללמוד, אך כאשר הלימוד נטול יראת שמים וקדושה אין זה לימוד תורה). משל לאדם שאמר לשלוחו: העלה לי כור חיטין לעלייה. הלך והעלה לו. אמר לו: עירבת לי בהן קב חומטון? אמר לו: לאו. אמר לו: מוטב אם לא העליתיה". לימוד ללא יראת שמים, אינו מאפשר לדברי התורה להיות חלק מאישיותו של האדם, לעצב אותו ולבנותו על פי דרכה של התורה. לימוד התורה אינו לשם רכישת ידיעות בעלמא, אלא פיתוח הקשר העמוק והאמיתי

בין נפשו של האדם לתורת ד'. רק מכוח האמונה ויראת שמים ישנה אפשרות לפגישה והזדהות אמיתית עם דבר ד'. נקודת 'הראשית' היא העריגה אל האלוהיות, עלינו להיות מחוברים לשאיפה אלוהית נישאה, לאמונה בנותן התורה, הקב"ה שהוא מקור הכול וממנו הכול. כדי שנוכל לצעוד צעדים ראשונים בקרבה אל ריבוננו של עולם, אנו צריכים להבין את גודל החיזיון, הופעת האור האלוהי עלי אדמות, בנתינת התורה לאומה הישראלית. כאשר ניגשים לתורה מתוך הבנה אנושית פשוטה, מימלא אין אנו מבינים את המסר האלוהי, ומפסידים את העומק הרוחני ונשארים אנו בקטנותנו. כאשר אנו ניגשים לתורה מתוך הבטה מעמיקה גדולה ומכירים את קדושתה, אנו מזדהים איתה, היא מוציאה מהכוח אל הפועל את מעלתנו וסגולתנו. הבטה אל התורה מתוך קדושתה, היא פועלת על האישיות של האדם וחושפת בו את הרבדים הנשמתיים שלו. לפני הגישה ללימוד התורה אנו צריכים לזכור ולהפנים שאנו לומדים את דבר ד' אלוהינו, תורת אמת זו כשהיא תמימה ושלמה היא מפגישה אותנו במושגים ורעיונות שנראים כלפי חוץ פשוטים, אך אין הדבר כן, אלא מפגש עם השאיפות האלוהיות הגדולות והנעלות המופיעות בעולם. תהליך זה של העריגה אל ד' יתברך, החל באברהם אבינו שהינו היסוד להקמתה של האומה הישראלית שכל מגמתה "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אתחיו ושמרו דבר ד' לעשות צדקה ומשפט". זוהי השאיפה הברורה וחזקה להוציא את האנושות מתחת הסבל נורא של צרות רוחניות ומוסריות, ולהאיר את האנושות באור האידיאה האלוהית. משימה זו לשאת את 'דגל הקודש' ברמה במסירות גדולה אינה עניין צדדי לאומה, אלא לב ומרכז חיו של כלל ישראל.

והאחרית - סדור החיים המעשיים וההסתכלות העולמית הפנימית, המיוחדת לישראל, שהיא צריכה המון מעשים, מצות ומנהגים מיוחדים, המשתלשלים מתוך השורש הכביר העליון של הראשית, מקבלים ממנו השפעה ומשפיעים ג"כ עליו, כדרך שבריאות-הגוף משפיעה על חיי-הרוח.

ביקורת המקרא של אפיקורסים ריקנים, שטויות והבלים שקרים וזיופים. אין עושים את התורה חתיכות חתיכות רק בשגעון המכונה "ביקורת" המקרא, חותכים חתיכות בתורה וחתיכות בנביאים. חס וחלילה, אין התורה חתיכות חתיכות. כשאוחזים באיזה חלק של תורה ממילא זה מחייב למשוך את כל התורה כולה. "כתבו לכם את השירה", כלומר כתבו לכם תורה שיש בה שירה זו, לפי שאין כותבין את התורה פרשיות פרשיות". ישנם קשיים ושאלות בהבנת התורה, אבל רק כאשר נגשים באופן מעמיק ורציני מתוך יראת שמים אפשר להבין, לעיתים גם לא מבינים עד אשר יבואו היום ונבין יותר. מרן הרב זצ"ל בדברים ברורים מביע התנגדות חריפה לתפיסה של 'בקורת המקרא', רק לימוד תורה, נביאים, וכתובים - תורה שבכתב - משנה, גמרא - תורה שבעל פה - שנלמדים מתוך התפיסה של 'ראשית' ו'אחרית' של קדושה וקיום מצוות יתנו באופן אמיתי תורה ומדע יחדיו.

אנחנו עמלים לישיב עד כמה ששכלנו מגיע, אבל מה שנשאר סתום בפנינו - היוכל מקום-מאפל זה, שיסודו בעינינו הכהות, להחשיך את אור השמש בגבורתה הכללית, שמכללותה דווקא אנחנו לוקחים חיים ועז? לא יקירי, כלך מדרך זו, אל יבהלוך רעיונות כאלה. ואם אין כל יחיד יכול להציב גבול מדויק בין מה שהוא בדרך משל בתורה ובין מה שהוא ממשי, בא החוש הבהיר של האומה בכללה ומוצא לו את נתיבותיו לא בראיות בודדות כי-אם בטביעות-עין כללית. ואם נמצא בתורה כמה דברים, שחושבים אחרים שהם לפי המפורסם מאז, שאינו מתאים עם החקירה של עכשיו, הלא אין אנו יודעים כלל אם יש אמת מוחלטת בחקירה הזמנית, ואם יש בה אמת, ודאי יש גם מטרה חשובה וקדושה שלצרכה הוצרכו הדברים לבא בתיאור המפורסם ולא המדויק, כמו שהוא פשוט במושגים הרוחניים ובכמה יסודי מעשים, ש"דברה תורה כנגד יצר הרע" או "לשבר את האזן", ועל כולם חכמה אלהית חיה וחביבה מופיעה.

במטותא מנך, חביבי, השלך מעליך בבת-אחת את כל העבותות של דמיונות-שוא, שמסבבים החיטוטים והניקורים שבלא רוח-חיים, שנספגו בנו מטיפולם של גויים שטימאו בידי עשו את שמנינו הטהורים. השכל הבהיר המקיף ולבת-אש-קודש ההרגשה הטהורה, המקושרים בקשר המעשים והתורה, בחבתה ותלמודה באהבה, בגמרא. וסברא, בהלכה ואגדה, במקרא משנה תלמוד ופוסקים, יאירו תמיד את דרכך בחיים, ובחבל מלא חיים ואורה זה תמצא הרבה יותר את האמת והיושר הטהור, שכל כך נפשך היקרה צמאה אליו.

הק' אברהם יצחק ה"ק

התורה בכל מדרגותיה, בתורה נביאים וכתובים, בחלק הסיפורי שלה ובחלק המוסרי והחוקי, היא משלמת את כל זה. המסורת בכללה מביעה אמת גדולה המיוסדת על חבור הראשית עם האחרית, ומתוך הכלל הפרטים מתבארים.

'האחרית' - הביטוי העמוק והשלם שלה, לחיות בעולם חומרי על פי ערכים של עולם רוחני אלוהי. האמונה האמיתית, אינה התעניינות לימודית רוחנית והתפעלות מהגודל הרוחני, אלא בקשה לחיות את הקודש בתוך החיים ממש, שאם לא כן "אל תרבו תדברו גְבֹהָה גְבֹהָה יֵצֵא עֵתֶק מִפִּיכֶם כִּי אֶל דְּעוֹת ד' וְלוֹ נִתְּכֶנוּ עֲלֹלוֹת". אמונה תוססת מאירה ומשמחת את הפרט והכלל יכולה להחיות רק כאשר מביאים לכלל מימוש את המצוות הלכה למעשה, כי הן הערכים האלוהיים בגילויים. העריגה האלוהית וקיום המצוות בכל פרטי החיים - הראשית והאחרית - הם עניין אחד, רק מתוך ההבנה שהמצוות הם המשמעות של האידיאליים האלוהיים, רק מתוך עמדה נפשית רוחנית כזאת ניתן לעיין ולחדור להבנת כ"ד ספרי הקודש של האומה הישראלית.

ואם לאותם שהם מדקדקים רק בפרטי-דברים (ללומדי המקרא אשר אינם מאחדים את העריגה לאלוהות עם סידור החיים בקיום המצוות) נעשים כמה דברים קשים, מוזרים וסותרים, מה לנו ולהם? וכי דבר גלוי ופשוט הוא מהלך הנבואה ורוה"ק? וכי יודעים אנחנו את כל צפונותיהם, או אפילו איזה חלק מהם בברור הראוי לערך השגוב שלהם? או אם יכולים אנו להגביל את עמקי מטרותיהם?

אם אדם ילמד את התורה בהבנה וסברא מבלי שהיא מאמין בקדושתה האלוהית של התורה, לימוד זה לא יפגיש אותו עם האמת האלוהית של התורה. לפני שאנו ניגשים ללמוד את התורה וליישב קושי או סתירה בפסוקיה, אנו חייבים להבין שהתורה היא הופעה אלוהית של דבר ד' במציאות. מרן ראש הישיבה הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל (שיחות קנין תורה) "ביהדות בספרותה יש סדור חשוב וברור, התורה מן השמים של קודשא בריך הוא ואף על פי כן בתורה האחת והיחידית יש מדרגות. תורה נביאים וכתובים, משה רבינו קבל ואחריו שאר הקבלות. יש דבר כזה של

הרב אלישע וישליצקי זצ"ל

הגרעינים התורניים במהלך גאולת דורנו

המוכנות למשימות

יסוד צמיחתם של הגרעינים הוא המוכנות למשימות. זוהי עצמיותה של הענווה לפי חז"ל - "הנבי - לשון ענווה, לשון זריזות" (תנחומא וירא). כי כאשר מכיר האדם שמקור כוחותיו הוא אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל - "הוא הנותן לך כוח לעשות חיל" (דברים ח יח) - או אז שואל הוא את עצמו מה נתן לי אֱלֹהִים ומה נטע בתוכי, ולשם מה. והמשכיל ויודע את ה' מכיר כי "אני ה' עשה חסד משפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאם ה'" (ירמיהו ט כב-כג).

ולפיכך את החכמה, הגבורה והעושר כסמלים לכוחות, כישרונות והישגים, מקדיש האדם למשימות אמיתיות של "חסד, משפט וצדקה", ולא משעבדם לבית כלא של פרטיות אנוכית (על פי הרב סולוביצ'יק, "בסוד היחיד והיחיד", עמ' 345-347). להיות משרתים. זוהי נחלתם של מי שהאבה והענווה הם באמת הצימאון המרכזי שלהם. "לא לכבודנו ולא לכבוד בית אבא", ולא כמייצגים אינטרסים וכיתותיות חלילה, אלא להיפך - להיות נושאים בעול עם הציבור, ולהיות נאמנים במשימות אשר כלל ישראל צריך להן.

מכוח העיירות הטבעיות כמו אופקים, שדרות וקריית שמונה, ומכוח "עיירות פיתוח" כמו הרצליה ורעננה, נוצרת בשנים האחרונות תופעה של שינוי חברתי-ציוני. יסודותיה של הציונות ומקורותיה בקודש - בכיסופי הארץ ומרן מחבר השולחן ערוך, במבשרי הגאולה, הבעש"ט והגר"א, בעליית אחינו מתימן, בציונות המעשית-מדינית; בכל אלה ניכר היה חותם החלוציות, לחיות למען, להקריב, לא לירא מפחד אויב, לא להשתתק מפני הייסורים.

ומה ממשיך את הרוח הגדולה הזאת? ההתיישבות בכל מרחבי ארץ ישראל העובדת בעמקי הצפון ובמרחבי הנגב, והמקימה את ההתנחלויות ביש"ע ובגוש קטיף וברמת הגולן, היא זאת אשר מצמיחה את התחדשות הציוניות, על ידי ההתיישבות החברתית-ציונית בכל האזורים אשר צוינו לעיל. הקשר בין העם והארץ, כמו הקשר בין איש לאשתו, הוא קשר חי של נשמות. לפיכך, באמת אי אפשר לעצור ולהסתפק בגבולות הפיזיים ובשמירה עליהם עם מעשה ההתיישבות, אלא להמשיך במשימות החברתיות מתוך מבט ציוני מתחדש, מתוך הקשר החי והעמוק לארץ ישראל על כל מרחביה.

אהבה שאינה תלויה בדבר

בשיח הנפשי והתרבותי של דורנו מדובר ונכתב רבות על ה"אני", על מימוש העצמיות ועל הדגשת הפרטיות. ולאן תלכנה אפוא אהבת הזולת? הסיוע לאחר? האכפתיות מהסביבה? שני עולמות אלה ניצבים משני צדי המשוואה, ומכוחה של אהבה לא עוינות יש ביניהם, אלא אדרבה כדרכה של תורה "הכתוב השלישי מכריע ביניהם" ומייצר תמונה הרמונית מלאת חיים. האדם האוהב את עצמו, אם אין זאת אנוכיות ואגו לשמם, הרי יסודה של אהבה זו ב"חביב אדם שנברא בצלם אֱלֹהִים" (אבות פרק ג), ומאותה סיבה פנימית מדייק הלל הזקן את הארת הדרכתו להיות "אוהב את הבריות" מפני שהן בריותיו של הקב"ה (אבות פרק א). לפיכך, התורה הנצחית קבעה את האהבה לעצמי - אם היא בטוהרה - כמקור אהבה לזולתי.

זהו הבסיס לכל צמיחת הגרעין. אהבה שאינה תלויה בדבר, ואדרבה, "מי שאור האמונה מתגלה עליו בטוהרתו, הוא אוהב את כל הבריות כולן ללא שום שיוור" (מידות הראי"ה, "אמונה", ד). אשר על כן, רק החיבור האמיתי, הטבעי, החם, השמח, עם כל גוני האוכלוסייה, הוא ה'א' הראשונה באותיות צמיחת הגרעינים.

הציפייה לישועה, כאחד המבחנים המרכזיים בדין האמיתי (על פי שבת דף לא), כוללת את הלימוד והיישום של "התקיימות דברי הנביאים בימך". אחד ממרכיבי הנבואות הוא תיאור המהלך האֱלֹהִי לריסוק הגאווה ולצמיחת הענווה. אשר על כן, אהבתם של הגרעינים וחיבורם באמת אל כל חלקי הציבור נבנים על רצון כן ואמיתי להתחנך לענווה, לפשטות, להסתכלות על החיובי שבאדם, לעין טובה, ולא חלילה להתנשאות.

רואים בחוש בשנים האחרונות איך גרעינים אשר ייחודם בענווה וצמיחתם מתוך תכונה זאת אכן פותחים לבבות ויוצרים קשרים, ורק מתוך כך הם שותפים ומסייעים במשימות משפחתיות, קהילתיות, שכונתיות, יישוביות, עירוניות ולאומיות. האמונה הגדולה שיש בכל חלקי האומה יסודות חיוביים, שצריכים להיות שותפים עמם בכל הלב, היא המפעמת בקרב אלה אשר מצפים לישועה במובן הרחב והעמוק.

לאמת נאדרת ונהדרת. האמת הפנימית של "מאמינים בני מאמינים" אינה שייכת לשום סקטור או מגזר. אין לאף אחד מונופול על האמת, ואף אחד לא משוחרר מלתבוע מעצמו את צמיחתה.

תופעת הגרעינים משחררת את הדור, את התורה ואת הנפש מחילוקים מלאכותיים, ומקטלוגים תדמיתיים חיצוניים. גם במערכת החינוך וגם ברווחה, גם במעשה ההתיישבות וגם בתרבות ובמוסריות, ניכר המשותף האֵלֹהי הישראלי, ההולך וצומח ומתגלה בעוצמתו. האמת אינה מונחת ואינה נתבעת רק מהזולת, אלא גם מעצמנו.

וכיוון שכך, יש כנות ופשטות ותמימות במעשה הגרעיני. הוא לאומי וגם פרטי, חברתי וגם ציוני, תורני וגם מוסרי, נפשי וגם רוחני, משפחתי וגם קהילתי, משלב עולמות שונים ומגוונים. זהו גל חדש ואמיתי הצומח מלמטה, ממש כמו התיאור של תלמידי הגר"א בספר "קול התור" מלפני כמאה וחמישים שנה.

חיבורים טבעיים

"אל תבוז כי זקנה אמך" אמר שלמה המלך בחכמת הקודש במשלי. בתלמוד הבבלי הודגש בכך עניין שמירת מסורת הדורות והכבוד האמיתי לאבותינו ואמותינו בכל הדורות בבחינת "והיטיבך מאבותיך", מכוח אבותיך ואמותיך. ומוסיף הירושלמי - "אל תבוז כי זקנה אומתך" (סוף ברכות), כי גם כאשר נראית האומה נשחקת ומזדקנת ומשתעבדת לרוחות פרטיות, אל תבוז לה, אלא מתוך אהבה ואמונה, ענווה וגבורה, מוסריות ומסירות, נסתער אל עבר עמדת השירות וההתנדבות, ונהיה פועלים עם אֵל בגאולת ישראל (ירושלמי שבת פרק ו).

מצדיע אני הקטן לכל הגרעינים והקהילות, לכל אחד ואחת, לכל משפחה, לכל האנשים והנשים ולכל הנוער והילדים אשר יחד - מקומיים וכאלה שעברו לגור - הינם חותרים בכל כוחם לסייע לעם ישראל ולארץ ישראל ולתורת ישראל ולמדינת ישראל לגלות את עומק חזרתנו למקום חיינו. וברוכים הם כל המסייעות והמסייעים לצמיחת הגרעינים, ברוח טובה וביציאה מהפסיביות ובהתגברות על הייאוש, ובעוצמה מקורית תורנית, חברתית וציונית.

תהליך בריא זה של צמיחת הגרעינים, תהליך לאומי הוא, רחב וחוצה את כל הגבולות, ומסיר את "שמות הבעלים" (הושע ב, על פי מאמרי הראי"ה, "מסע המחנות"). הוא מאפשר חיבורים טבעיים, כנים ועמוקים לאורך ולרוחב ומהווה בכך בשורה ציונית-אמונית מתחדשת ומתקדשת, עד כדי מהפכה אמיתית. נתפלל יחד כולנו לסייע אלה לאלה לעשותה בענווה, בעוצמה, בטהרה, בגבורה, "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך", עם כל בית ישראל, בראשית צמיחת גאולתנו. כדברי הראי"ה קוק באיגרותיו: "הישן יתחדש והחדש יתקדש".

מול השחיקה המוסרית והערכית שעלולה להתפתח מרוב עיסוק בחיי היום יום ובהישגים הכלכליים, המעשיים, קמה וגם ניצבת אלומת התחדשות המעשה הציוני, אשר הגרעינים שותפים בה לגיוניהם ולמקומותיהם. האמון כי בכל אדם מישראל יש רצון חיובי להתחבר ולפעול ולהתנדב - גם אם חיצוני אינו מורגל בכך או נראה כלא שייך - האמון הזה בחיובי מוביל את הגרעינים להתחבר ולחבר, ולפתוח את הלבבות. מושגי הקהילה הנצרכים כל כך בדורנו אינם מוחקים את האישיות ואינם מדלגים על הפרטיות, אלא מרוממים את הייחוד והיחד למהלך אחד חי וצומח. לכן, כל משימות החברה והרווחה אינן חלילה סיוע למסכנים, אלא להיפך, התעוררות של כוחות מקומיים יחד עם כאלה שבאו מ"בחוץ", וכולם כאיש אחד בלב אחד מעכלים כראוי את גודל התקומה של ראשית צמיחת גאולתנו ואת אתגריה.

איננו נמצאים בגלות, כפרטים או כקבוצות גרידא, אלא ציבור מתרחב והולך. אשר על כן, מסייעים המקומיים עם ה"חיצוניים", ומשרתים את מהלך הגאולה כשהם מעוררים את הממשלה והכנסת והרשויות העירוניות להיות שותפים מלאים בכל צמיחת המהפכה החברתית-ציונית.

שינוי חברתי-ציוני

הגרעינים אינם עוסקים במחאה, אינם משועבדים לתקשורת ואינם נכנעים ללחצים ולניצול פוליטי, אלא אדרבה, ברציפות של שנים, בקביעות, חותרים להיות מחוברים באמת לפוטנציאל של המקום, לצרכיו ולאתגריו. ולכן, בטבעיות ובמסירות, מעוררים את השינוי החברתי-ציוני לפתח חברה צודקת, תורמת, אכפתית ומעורבת.

כך היה בימי הבית השני, בעת בניית חומות ירושלים, כפי שנחמיה בן חכליה מתאר בספרו (פרק ה) את ההקשבה לחומרת פערי המעמדות והניצול והעושה, ואת ההירתמות של ההנהגה ושל הציבור למהלך מתקן עוולות, עוקר אפליה, ובונה את ירושלים בהמשך הגאולה ומתוך טהרה, ובכך מוחק כוחניות ואנוכיות והישגיות לשמה.

התנועה העממית של הגרעינים והקהילות והקבוצות אינה דורכת במקום. את שלבי הצמיחה וההתפתחות בקנה מידה לאומי מלווה הצימאון הרוחני האדיר שקיים היום במרחבי הציבור כולו.

האמת הנעדרת לפי נבואת ישעיהו, שהיא "עדרים עדרים" (סנהדרין דף צז), מפנה מקומה לאט ובהדרגה ובקמעא קמעא

רב מהור ברא לנו אלוקים

במלאת שנה להסתלקותו של אבינו מורנו הרב אלישע וישליצקי זצ"ל

יתקיים בע"ה ערב לימוד והתעוררות הלבבות,
ביום שלישי אור לכ"ה בטבת ב'מכון מאיר' בירושלים

אשר & more

הישיבה
ברצונך...
ציוץ תבנה
את חומות
ירושלים

התכנסות	18:15
הרב דב ביגון שליט"א	18:30
הרב יעקב לבנון שליט"א	
תפילת ערבית	19:30
הרב ציון טוויל שליט"א	
הרב דני סטיסקין שליט"א	
בני משפחה	
הרב הראשי לישראל, הרב דוד לאו שליט"א	21:15
סיום משניות וקדיש	

יום רביעי כ"ה טבת

עלייה להר הזיתים	16:00
התכנסות בשכונת קדמת ציון בירושלים	17:30
לערב זיכרון וחזזוק	
תפילת ערבית	
סיום משניות	
(הציר יאובטח בע"ה)	

לפרטים sms 052-3114786

הרב בנימין טבדי
ראש בית המדרש "לשמה"
רב קהילת "שטיבל יד בנימין", רעננה

הלכות ריבית

שאלה: שמעתי, שמי שמקבל הלוואה ללא ריבית מחבר - אסור ללווה לומר למלווה - "תודה", משום שיש בכך חשש ריבית. האם אכן זו ההלכה?

תשובה: בגמרא [ב"מ עה, ב] מבואר שאיסור ריבית אינו דווקא בממון - אלא גם בדיבור: "תניא, רשב"י אומר: מנין לנו שה בחבירו מנה ואינו רגיל להקדים לו שלום שאסור להקדים לו שלום, ת"ל 'נשך כל דבר אשר ישך' - אפילו דיבור אסור".

רשב"י דורש מהפסוק שאפילו דיבור שיש בו מעין טובת הנאה מהלווה למלווה - יש בה איסור ריבית. ברמב"ם [פיהמ"ש שם] מבואר שאיסור "ריבית דברים" אינו מדאורייתא, אלא הוא כלול באיסור דרבנן של "אבק ריבית". לדעתו דרשתו של רשב"י מהפסוק איננה דרשה גמורה אלא אסמכתא. על אף שמדובר באיסור דרבנן - הוא מוסכם ללא עוררים על ידי כל הראשונים ונפסק בשולחן ערוך [יו"ד קס, ז].

מכאן באו הפוסקים לדון בשאלה האם יש באמירת "תודה" חשש ריבית.

מרן ה"בית-יוסף [יו"ד סי' קס] כתב: "שנותן לו חן על שהלווה... ודאי דאסור, מכל שכן דהקדמת שלום".

לפי הבית-יוסף, אם נאסרה הקדמת שלום אע"פ שאינה קשורה ישירות להלוואה - כל שכן 'שנותן לו חן' אסור. ב'שולחן ערוך הרב' [הל' ריבית ט] התבאר מה בדיוק כולל המושג 'נותן לו חן': "ואפילו לדבר דבור טוב בשביל ההלוואה... אסור, כגון להקדים לו שלום אם לא היה רגיל מתחלה להקדים לו, ואין צריך לומר לקלוט בפניו או להודות ולהחזיק לו טובה או לברכו בפניו על שהלווה...".

מכוח הדברים הללו הכריע הרש"י אויירבעך זצ"ל [מנח"ש ח"ב סי' סח אות ב], שאע"פ שמצד כללי-הנימוס ודרך-ארץ ראוי ללווה להודות למלווה - ויש מקום לומר שאין זה בכלל 'ריבית' - מכל מקום הלכה יש להכריע כדברי 'שולחן ערוך הרב' ואין להתיר לומר 'תודה' אפ"י באופן זה! יש לציין כי אמנם יש פוסקים שהתירו לומר "תודה" מטעמי נימוס - אך רק באופן מאד מינימאלי ולקוני, וחלקם הצריכו תנאים נוספים לשם כך [ע"י שו"ת עשה לך רב ז, סא].

רעיון "פרקטי" שהוצע הוא, שהלווה יודה למלווה, אך לא על עצם ההלוואה, אלא על השקעת זמן, המחשבה ושאר טרחות -

על מנת להוציא את ההלוואה אל הפועל. פתרון זה מבוסס על דעתם של חלק מהאחרונים, שאין איסור ריבית בהוספת תשלום למלווה עבור "טורח, הוצאה ואחריות הדרך" [ע"י פת"ש יו"ד קעג סי' קג], כל עוד והוא מוערך באמת ע"פ הטרחה וללא קשר לסכום הלוואה.

אלא שמרן הראי"ה קוק זצ"ל חולק על היתר זה, ומביא ראיה מעניינת מסוגיית 'שכר אמירה' במסכת בבא-מציעא [סט, א]: "ואמר רבא, שרי ליה לאיניש למימר ליה לחבריה שקיל לך ארבעה זוזי ואמור ליה לפלוני לאוזפן זוזי. מאי טעמא?... לא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלווה למלווה הכא שכר אמירה קא שקיל ושרי".

רבא מתיר לאדם שרוצה ללוות כסף, לשלם לחבירו ע"מ שילך לפלוני וישכנע אותו להלוות לו. הגמ' אומרת שאין בכך ריבית הואיל והכסף שמשלם הלווה לשליח הוא עבור "שכר אמירה" - ומשולם על הסיוע בקבלת ההלוואה. אע"פ שסוף-כל-סוף הלווה הוזיל מכיסו יותר כסף ממה שהוא קיבל בהלוואה - אין בכך ריבית.

הרב קוק מדייק, שהגמ' לא הסתפקה בטעם של "שכר אמירה" - אלא ציינה גם ש"לא אסרה תורה אלא ריבית הבאה מלווה למלווה", ומכאן הוא מסיק [דעת כהן סי' עז]:

ונראין הדברים, שמפני שכאן יש דיבור ע"ד הלוואה חמיר טפי, וצריך עכ"פ מדרבנן שיהיו כאן שני אופנים להתיר, חדא שאין הרבית באה מלווה למלווה, והשנית שלא נתן אלא שכר אמירה.

וממוצא דבר למדנו, שבהנאה שבאה בדרך ישר מלווה למלווה, אף על פי שהיא באה על ידי איזה דבר של שכר טורח אחר המקושר להלוואה, אינו מספיק לזה להתיר עכ"פ מדרבנן.

ע"כ אין דעתי נוטה להתיר לקחת שכר מהלווה בעד הטרחה של הכתיבה ושל הבאת הכסף, כיון שהשכר הזה בא מלווה למלווה.

הרב מכריע, שמדרבנן אסור ללווה לתת למלווה שכר גבוה יותר, כחלק מ"שכר הטרחה". לדעתו יש בזה סוג של 'אבק ריבית' - שהרי סוף-כל-סוף תשלום זה קשור למהלך ההלוואה.

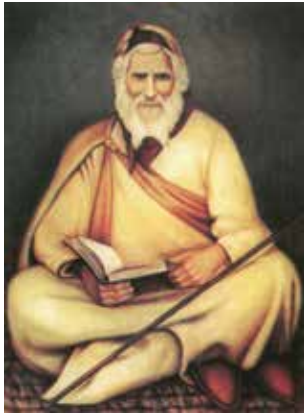
אך למעשה נראה שבעניין "ריבית דברים" - יש להקל יותר. והיינו שאע"פ שלגבי "שכר טרחה" המתבצע ע"י תשלום כספי או שווה כסף במסגרת ההלוואה, הראי"ה קוק זצ"ל הכריע להחמיר מדרבנן - מסתבר שלגבי "ריבית דברים" שכל עיקרה אינה אלא מדרבנן, יש מקום לומר שחכמים לא עשו גזירה לגזירה, והתירו אמירת דברי תודה על הטרחה שמסביב להלוואה.

יש לשים לב, שהיתר זה איננו גורף ו"אוטומטי" - ויש להקפיד שלא להרבות בדברי שבח ותודות - מעבר למה שסביר עבור הטרחה בלבד, שהרי לגבי עצם הלוואה אמירת ה"תודה" בעייתית, כאמור.

מענה לשאלות בהלכות ריבית ועריכת היתר עיסקא לעסקים - ע"י הרב יעקב יצחק אורי,
02-5015920, שלוחה 7 ובכתובת: b025015920@gmail.com

לשולחן שבת - פרשת ויגש

מתורתו של ה'אביר יעקב' -
רבו יעקב אבוהצירא זיע"א

השכמת בית הכנסת

ולבטל ימיו ושנותיו בענין המחיה, אלא כיון שהכל בידו ותברך, אפלו בעסק כל שהוא יזמין לו פרנסתו. וזה היה אצלי פונת הכתוב (משלי י, כב) 'ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסף עצב עמה', הפונה, 'ברכת ה' היא מדת הבטחון, ודהיבו מי שבידו מדת הבטחון אפלו בעסק כל שהוא תחול עליו הברכה ו'היא תעשיר', 'ולא יוסף עצב עמה', דהיבו לא יהיה צריך לטרח, דמי שיש בידו מדת הבטחון אינו צריך לטרח:

וזהו הרמז זבולן לחוף ימים ישפן, כלומר, מי שרוצה לזכות להיות חלקו בגן עדן הנקרא 'זבול', ישפן בזה העולם לחוף ימים, שהם בתי כנסיות ובתי מדרשות ששם ים החקמה. וכי תימא ובמה יתפרנס, לזה אמר והוא לחוף אגית, כמו שמפרש במקום אחר (שם לא יד) 'היתה כאגיות סוחר ממרחק תביא לחמה'. וזהו שמסים וירכתו על צידו, כלומר, עקר סמיכתו ובטחונו של זה האיש יהיה על הקדוש ברוך הוא שהוא המשגיח ומכין טרף לכל, צידו גימטריא 'אלהים חיים', דהיבו עקר בטחונו באלהים חיים, והבוטח בה' חסד יסובבנו:

(פיתוחי חותם פרשת ויחי)

זבולן לחוף ימים ישפן והוא לחוף אגית וירכתו על צידו (בראשית מט, יג).

אפשר לרמז, דידוע שבני ישראל לא בחר בהם ה' כי אם מפני שהיו עוסקים בעבודתו ויהיו משכמים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, כמו שאנו אומרים בתפלה 'אשרינו מה טוב חלקנו וגו', אשרינו שאנו משכמים ומצריבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. ומי שתמיד חשקו ופעלתו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, זה הוא הגורם לו לזכות לגן עדן התחתון ולגן עדן העליון, לפי שהם בתי כנסיות ובתי מדרשות של עולם הבא, ומדה כנגד מדה, הוא היה עקר דירתו בזה העולם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, לפיכך יזכה לשבת בבתי כנסיות ובבתי מדרשות של עולם הבא:

הרוצה לעשות כן צריך להתחזק במידת הבטחון

והנה הבא להיות בבתי כנסיות ובתי מדרשות צריך לתת בטחונו בה' באמת, וידע ידיעה אמתית שהקדוש ברוך הוא יתברך שמו הוא ה' והמפרנס והמשגיח בפרטות על כל אחד ואחד, ואין הדבר תלוי ביד האדם עד שיצטרך לטרח הרבה

סיבת אריכות הגלות

וזהו שאמר חכילי עינים מיין, דהיבו אפלו אתם רואים שהקדוש ברוך הוא מלא דין עליכם עד שענינו אדמים בחרון אף עליכם, מכל מקום אם תשובו בלב נשבר ותלבנו עצמכם ותתפללו לפניו ותבקשו ממנו מחילה וסליחה, מיד העינים שלו יתברך שהיו אדמים כיון מצד הדין, מיד יחזרו זכים ולבנים יותר מן החלב מצד החסד והרחמים, שיתמלא עליכם רחמים ויגאל אתכם מיד. וזהו שאמר ולבן שנים מחלב, דהיבו לבון וטהרת לבבכם ופיתכם, זה גורם שענינו יתברך יחזרו זכים יותר מחלב, ויתמלא עליכם חסד ורחמים:

(מחשוף הלבן פרשת ויחי)

חכילי עינים מיין ולבן שנים מחלב (בראשית מט יב)

הפונה בזה, דבא להוכיח את ישראל, דמי מאריך הגלות הם צונותיהם, שאינם רוצים לשוב בתשובה, שהיה להם לדעת דסבת אריכות הגלות הם הצונות, דמאחר שהם בצער הגלות בין הגוים, זה רודה וזה מרדה וזה עושה בעברת זדון, היה להם להתבונן ולא יוסיפו לחטא, כדי שישוב ה' מחרון אפו ויגאלם מיד. אבל בעונותינו הרבים מאחר שהם בצרת הגלות ואפלו הכי מחזיקים ברשעם, בזה מוסיפים חרון אף לפניו יתברך ומאריך הגלות, שאם עשו תשובה בלב נשבר, מיד היו נגאלים בלי שום עכבה, כמו שכתוב (מלאכי ג ז) 'שובו אלי ואשובה אליכם', דהיבו דקשתשובו אלי מיד גם אני אשובה אליכם בלי שום עכבה:

דרכים והנהגות לבעל תשובה

גד גודד יגודנו והוא יגד עקב (בראשית מט יט).

אפשר לרמז דהנה הפסוק הזה סמוך לפסוק 'לישועתך קויתי ה' (שם פסוק יח). והנה התשובה ראוי לקרותה על התשובה, שאין לה תשובה יותר מן התשובה, כשאדם שב ומתחרט לפני המקום ברוך הוא וסולח ומוחל לו על כל מה שחטא ופגם. והנה מלת 'תשובה' עם הכולל גימטריא 'תשובה הגונה', לרמז דכשיעשה האדם תשובה הגונה וראוי כראוי, הקדוש ברוך הוא מקבלו ושב ורפא לו, זוהי התשובה השלמה:

תשובה שלימה היא ע"י תורה תפילה צדקה ברית ועונה

אך צריך האדם השב מיום שובו והלאה להתנהג בדרך טובה וישרה כראוי מדי יום ביומו. והוא שיהיה עוסק בתורה לשמה. ויהיה מתפלל כראוי בכונת הלב, שעקר התפלה היא בכונת הלב שלא יפנה לבו לדברים אחרים (תענית ב.). ויהיה עושה צדקה וגמילות חסדים בכל כחו בשמחה רבה. ויזהר בשמירת אות ברית קדש, דוהו עקר ושרש הכל, דאות ברית הוא מדת היסוד, ויסוד כמשמעו שהוא היסוד שהבית עומד עליו, דאם אין יסוד לבית מיד הוא נופל, לכן יהיה נזהר בשמירת אות הברית ביותר. ועל כל אלה מדת הענוה שאין למעלה ממנה, שבה נשתבח משה רבנו עליו השלום מכל מדותי הטובות, דאם אינו מתנהג בענוה לריק יגע בתשובתו:

ע"י עונה מתקבלת התשובה

ואפשר לרמז זה במה שכתוב (תהלים צ ג) 'תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם'. 'אנוש' רומז על אדם שהרשיע עד מאד כאנוש שהיה עובד עבודת אלילים, ואומר שאפלו הרשיע האדם הרבה עד שהיה כאנוש, אם שב בתשובה שלמה כראוי ותפש במדת הענוה ודאי תשובתו מקבלת, וזהו 'תשב אנוש', דהינו אתה מקבל אפלו תשובת אנוש שהרבה להרשיע, כי ימינה פשוטה לקבל שבים. אך בתנאי שיעשה תשובה 'עד דכא', דהינו שיהיה מתנהג בענוה כראוי כמו

דכא ואמלל, שיהיה שפל רוח בפני כל אדם, דוהו הרפואה הגדולה המועלת לו. דאם אין בידו מדת הענוה, אפלו יש בידו כל מדות טובות, אינה מתקבלת תשובתו. וכן כתוב (שם נא יט) 'לב נשבר ונדכה אלהים לא תבוה', מכלל דאם אינו נשבר ונבוה אלהים בוזהו, אף על פי שבידו מדות טובות, שהעקר היא מדת הענוה והשפלות:

כל זה נרמז בפסוק 'גד גודד יגודנו'

וזהו כונת הפסוק 'לישועתך קויתי ה'', דהינו אומרת התורה, המקנה לישועה, דהינו השב בתשובה הנקראת 'תשובה' כמו שכתבנו ומקנה שתקבל תשובתו, יתנהג במדות הללו האמורים ורמוזים בפסוק 'גד גודד וכו'. 'גד ראשי תבות גומל דלים, שיהיה עושה צדקה וחסד עם הדלים. 'גודד גימטריא 'טוב', שיהיה עוסק בתורה הנקראת 'טוב' (אבות פ"ו מ"ג). 'גודנו עם הכולל גימטריא 'יסוד', שיהיה בשמירת אות ברית שהוא מדת היסוד. והוא גימטריא י"ח, שיהיה זהיר בתפלה. 'גד עקב היא מדת הענוה שיהיה עקב וסוף לכל. ומלת 'גד' שנאמרה עם עקב גימטריא 'טוב', לרמז דמדת הענוה היא טובה מכל המדות ומעלה מהם:

'גד גודד' הם גודדי מלאכים שנבראים ע"י המצוות

וכל המדות הרמוזים בפסוק זה כאמור קראם גד וגודד ויגודנו ויגד, כל זה רומז לחילים וגודדי מלאכים הנבראים ממדותיו אלה הטובים, דכל מצוה נברא ממנה מלאך אחד (אבות פ"ד מ"א), ובהיותו מרבה בתורה ובצדקות ובשמירת הברית ובתפלות ובמדת הענוה ודאי חילים יגבר, ונבראים ממעשיו הטובים מלאכים לאין מספר, והם הולכים לפניו בשעת פטירתו ומלוים אותו ונצול מכל המקטרגים (כתובות קד.). ויש לרמז זה נמי בזהו יגד עקב, דהינו כל הגדודים האלה שנבראו ממעשיו הטובים הם יהיו לו גודד בעקב, דהינו בסוף ימיו כשיצא מן העולם, הם מלוים לו ומצילים אותו מכל המקטרגים עליו:

(מעגלי צדק את גימ"ל)

צדיקים במיתתם נזכרים לברכה, ולא הרשעים

ויחי עוד לנצח לא יראה השחת (תהלים מט).

בא דוד המלך עליו השלום להוכיח אלו הטפשים חסרי לב הלוהטים אחר הממון ואינם מבקשים באותו עולם, מה עלה בדעתם הנפסדת, וכי יחיו לעולם, לא שיה, ואם פן איך לא ראו סמיות עיניהם. וזה שאמר הכתוב ויחי עוד לנצח, כלומר בשלמא אם יחיה עוד לנצח ולא יראה השחת, מוטב שיבקש רק לישוב זה העולם, אבל אין הדבר כן, שהרי כל העולם מתים. וזהו כי יראה חכמים ימותו יחד כסיל ובער יאבדו ועזבו לאחרים חילים, בא דוד המלך עליו השלום לומר אם הטפשים האלה עולה בדעתם הנפסדת כי באותו עולם אין הפרש בין צדיק לרשע, כי כמות האדם כן מות הבהמה, וכך

הטענות שכתבנו למעלה לא הועילו בהם, בא עכשו לומר להם אות מופת ראיה חותכת, והוא פי הרי אנחנו רואים בעינינו מיום שנברא אדם הראשון ועד היום, כל הצדיקים שעברו כל בני אדם מזכירים אותם לברכה ובוטחים בזכותם, ואפלו הרשעים מבקשים על עצמם בזכות הצדיקים שעברו, והכסילים שעברו והרשעים נמחה שמם ואבד זכרם אין מי שזוכרם, ואפלו יזכרו באיזה פעם, כל העולם צדיקים ורשעים זוכרים אותם לקללה, כמו שכתוב (משלי י ז) 'זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב', וזה מופת גדול והבחנה גדולה שיש הפרש בין קדש לחל ובין טמא לטהור:

(דורש טוב, דרוש ו' לנפטרים)

(נלקט ונערך ע"י ישיבת "אביר-יעקב", מכון "אור-לישרים" נהריה)

לשולחן שבת - פרשת שמות

גליון שבועי במשנת
מרן האור החיים הק' זיע"א

בכת התורה 'נצא' משער הנו"ן

ששערי החמישים של הטומאה היא, של מינות ואפיקורסות שכל באיה לא ישובו ולא ישיגו אורחות חיים, וזה ניסיון דגלות האחרון עד ירחם ה' עלינו.

אבל במצרים היה אמונה חזקה בכל ישראל ואף הרשעים היה להם אמונה ולא פקרו, ומחמת שלא היה להם תורה, לא היה בכוחם לכנס לשער הנו"ן ולצאת משם, ולא נכנסו אלא בשער המ"ט, שאם היו מתעכבים עוד רגע היו נכנסים להיכל הנו"ן ושוב לא היה להם תקנה עולמית, ולכן נכתב (בתורה) נו"ן פעמים יציאת מצרים, ואנו בגלותא בתראה ע"י התורה יש לנו כח לצאת ולהוציא בלעם מפיהם אף משער הנו"ן, באמונה גדולה, אמונת ה' וחכמים וצדיקים עכ"ל.

להחשיב את עצמו כבן מלך - וזה תרים בפני החטא

וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא (א, ו).

כתב רבינו האור החיים הק': בא הכתוב לומר, שכל זמן שאחד מן האחים היה קיים, היו המצרים מכבדים אותם. ואף כשהיה אחד מהדור ההוא קיים, עדיין היו חשובים בעיניהם, ולא היה להם פנים להשתעבד בהם...

במיתת יוסף ירדו מגדלותם, כי עד אז היו מעולים יותר מן המצרים, ומכאן ואילך נעשו שווים להם. ובמיתת האחים ירדו למטה ממדרגתם, שנהיו נבזים בעיניהם, אבל מכל מקום עדיין לא היו משתעבדים להם. ורק לאחר שמת כל הדור ההוא, התחילו אף להשתעבד בהם עכ"ל.

וביאר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל: למדנו מדבריו, שאף על פי שהמצרים רשעים היו מאז ומעולם, מכל מקום לא היו יכולים להשתעבד בישראל כל עוד ישראל היו 'נכבדים' וחשובים בעיניהם, ורק כשירדו ממדרגתם ונעשו שפלים ונבזים בעיניהם, התחילו לשעבדם.

היחס הזה שבין מצרים לישראל הוא, אם כן, תוצאה של סיבה אשר ב' פנים לה. המצרים מצידם לא היו מסוגלים לשעבד בני אדם שהם נכבדים וחשובים. אך נוסף לכך, כל זמן שהיו ישראל נכבדים וחשובים מצד עצמם, לא היה שייך בהם שעבוד, ורק כשהושפלו מחשיבותם נעשו בני שעבוד.

וכך היא דרכו של היצר הרע וכאלה הן תחבולותיו במלחמתו עם האדם. תחילה הוא משתדל להשפילו בתחומי ההיתר, בדברים ובמעשים שאין בהם איסור - "ברשות התורה". כשהדבר עולה בידו והאדם "ירד ממדרגתו", מכאן ואילך הופך האדם להיות שבוי ביד יצרו, והוא מפילו בפח יקוש ומכשילו בכל דבר חטא ועוון.

טללי אורות בשם שיחות מוסר

אמרו ז"ל (חסד לאברהם מעין ב' נהר נ) שישראל נתלכלכו כל כך בשיקוצי מצרים עד שבערב פסח נכנסו בהיכל מ"ט של טומאה, ואם ח"ו היו מתעכבים עוד, היו נכנסים בהיכל הנו"ן ושוב לא היו יוצאים לעולם, ולא היה להם תקנה עולמית.

רבינו האור החיים הק' בפרשתינו בפסוק (ג, ח) "וארד להצילו", מבאר שבזה שנכנסו כלל ישראל למ"ט שערי טומאה, כשיצאו ונכנסו לשערי הקדושה שכנגדן, הוציאו כל ניצוצות הקדושה שנפלו לתוך המ"ט שערי טומאה, ולעומתם התחזקו בשערי הקדושה.

ומוסיף דבר נפלא: והא דלא נכנסו לשער הנו"ן - מכיון שלא היה ליכלל ישראל את התורה הקדושה, ולכן אם היו נכנסים לשער הנו"ן לא היו יכולים לצאת משם לעולם, אבל בגלות הזה האחרון, מנסה השי"ת אותנו בשער הנו"ן כיון שיש לנו את התורה הק' וזה לשובנו וזהב: "דורות האחרונים באמצעות תורתם ישיגו להיכנס לשער הנו"ן ולהוציא בלעו מפיו, ואז ספו תמו בחינת הטומאה" עכ"ל.

כח התורה הקדושה, היא הנותנת לנו כח ומחיינו בגלות הנורא והמר הזה, התורה הק' יכולה להוציא את האדם אפילו מהדיוטא התחתונה, ודכתב רבינו האוה"ח בפרשת אמור (כב, יב) וז"ל: "כי האדם יכול להשיג כפי התעצמותו בתורה... אילו יהיה במדרגה שאין למטה ממנה אם יטרח ישיג הדרגות העליונות כפי שיעור היגיעה" עכ"ל.

מהו שער הנו"ן של טומאה?

ועתה צריך לברר מהו שער הנו"ן, איזה עבירה צריך להיזהר מפניה, בכדי שלא להיכשל וליפול לשער זה, ומהו הדבר אשר חששו כל כך מפניה וגאלו תיכף ומיד את בני ישראל קודם שיהיה להם נגיעה במקצת לשער נורא וטמא זה.

הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע, גילה לנו רז זה, בהסכתו לספר באר הגולה (למהר"ל מפראג) וכתב בזה"ל: "ובגלות האחרון בעיקבתא דמשיחא יהיה נפתח שער הנו"ן שבטומאה שהיא מינות ואפיקורסות רחמנא ליצלן וכו', והבטיחנו הבורא ית"ש על ידי נביאו, שכל מי שירצה להחזיק באמונה המורשה לאבותינו יתחזק, ומן השמים יסייעוהו אחר התאמצותו שיתאמץ בכל כוחו להציל עצמו מפח יקשם, ויראה לנו נפלאות להצילנו מידם כמו הנפלאות שעשה לנו במצרים עכ"ל.

וכן כתב הגה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמנא זצ"ל בספרו עשירית האיפה (פ"ר בחוקותי ג, י), ובתוספת דברים, המכוונים להפליא עם דברי רבינו האוה"ח הק', ז"ל: וקבלנו

ד"ר גבי אביטל

ישות אין-סופית זו שולטת בכל

באופטיקה: "הואיל וכל הדברים האלה סודרו יפה, האם לא מסתבר מתופעות הטבע, שקיימת ישות ללא גוף, חיה, נבונה, שוכנת בכל אשר בחלל האין-סופי, כאילו רואה בחושיה כל הדברים, חודרת לתוכם ומבינה אותם במלואם בהווה הישיר? דמויות הדברים האלה, המועברות ע"י חושינו להרגשתנו, נראות ומוכנות לנו ע"י מה שיש בקרבנו מן המרגיש והחושב. אם אפילו כל צעד נכון בפילוסופיה זו אינו מביא אותנו להכרת הסיבה הראשונה, הוא בכל זאת מקרב אותנו אליה, ובגלל זה יש להעריכו ביותר."

הנה-כי-כן, מי שמצטיין בביקורת כה גבוהה כפי שנדרש ממדען, ובמיוחד מי שסתר תורות מדעיות קודמות, חי בתודעה אמונית גבוהה וככזו מלאה גם בחוש

ביקורת. האמונה בקרבו של מדען כביר חזקה מפני שהיא עברה גם את מבחן הרצינות. לא מפתיעה העובדה שכתביו של ניוטון העוסקים בתיאולוגיה ממש, נחשפו לציבור רק בשנת 1936. נוסף לכך את ההערות הציניות ושאינן מעידות על הבנה מרובה, על כך שניוטון ובני דורו עסקו במיסטיקה. היו כאלה שתקפו אותו דרך אותם הישגים מדעיים כבירים שהוא חתום עליהם. אבל, כפי שמערבבים שני חומרים להכנת עוגה, כך עורבבו גופו ונשמתו של ניוטון, חקר הטבע עם ההשגחה העליונה ללא הפרדה.

מי שנחשף ליסודות חוקי הטבע אותם גילה ניוטון, כדוגמת חוק הכבידה, מבלי להיחשף לאיש המגלה, לעיסוקו הרב בתחום התיאולוגיה, בנקל יתחבר לדברי הרב קוק (שמונה קבצים, קובץ ב עמ' ק"א): "אם יתפאר המדע החדש שהשתחרר מהתיאולוגיה, צריך הוא לדעת, שלעומת זה נשתחררה התיאולוגיה מהמדע שאסרה בכבלים אנושיים. אמנם ודאי שם חדש ייקרא לעניין העליון, לא שם אשר אנשים יצרוהו, כי אם ישם חדש אשר פי ה' יקבנו." (ישעיהו ס"ב, ב). התיאולוגיה המשוחררת מכבלי המדע היא הנבואה, סגולתן של ישראל, שתגלה עלינו במהרה."

מתוך הנחה הגיונית שהרב קוק לא נחשף לכתיבתו התיאולוגית של ניוטון, יהיה זה אך מעניין לשאול מה היתה דעתו של הרב אילו היה נחשף למיליון וחצי מילים (כך ספרו בעבר את גודלו של ספר או מאמר) שכתב בתחום הדת. בפעם הבאה נרחיב בעניין הקשר בין המדע ומדעט מסודות הקבלה, והקשר בין האישיות שגילתה חוקי טבע לבין מהות החוקים עצמם.

לאחר ההקדמה בה רמזנו על כך שגדולי עולם בכל הדורות, חקרו והתעמקו בפלאי הבריאה, תוך עיסוק בפענוח המחשבה הפיזיקלית כחלק מן המדע, נרחיב מעט את היריעה. אייזיק ניוטון (1642-1727), הבהיר לנו בקצרה מה מקומו של אלוהים לגביו: "אנו משתחוים לפניו כעבדים, כי אלוהים ללא השגחה עליונה, ללא ריבונות וללא תכליתיות, הוא אך ורק הגורל והטבע... דברים אלה היה עלי לומר על אלוהים שחקירת מעשיו היא תפקידה של תורת הטבע", במילים אחרות, כדברי הרמב"ם, דהיינו כוונת דבריו היא שעל מנת להכיר באלוהים, יש להתבונן בבריאתו ולחקור אותה.

בשנת 1687 פרסם ניוטון את יצירת המופת: "העקרונות המתמטיים של תורת הטבע", יש המכנים יצירה זו בשם Principia (=עקרונות) ויש שקראו ליצירה זו "ספרי הקודש של תורת הטבע". 26 שנים לאחר פרסום המהדורה הראשונה, כתב ניוטון את עיקרי אמונתו הממציים את השקפתו הפילוסופית-דתית. מתברר שכמות המילים שכתב ניוטון בתחום התיאולוגיה, גדול יותר מכל מה שכתב בתחום המתמטיקה והמדע. ניוטון התעקש שאת עיקר משנתו המדעית הוא יחתום בהתייחסות עמוקה אל האמונה באל. כך הוא מסיים את ספרו:

"...ישות אין-סופית זו שולטת בכל, לא כנפש התבל, אלא כשליט של כל הדברים.. האל העליון הוא ישות אין-סופית, נצחית ומשלמת. אך ישות ולו המושלמת ביותר, אילו לא התבטאה ריבונותה, לא היתה אלוהים.. מכאן המסקנה, שהאלוהים האמתי, הוא אלוהים חי, פקח ועצום, הנעלה מכלל תבל ומושלם בהחלט. הוא נצחי ואין-סופי, כל יכול ויודע הכל, כלומר, הוא קיים מעולם ועד עולם, מאין-סוף ועד אין-סוף, הוא מושל בכל ויודע הכל, ההווה ואשר יהיה.. אנו מתפעלים ממנו על משלמותו, מעריצים אותו

ואם תישאל השאלה: "והרי תקופה זו של העולם היתה דתית מאוד, ולפיכך דתיותו של ניוטון לא היתה מיוחדת וחריגה?" ראשית, בהמשך נראה דוגמאות של מדענים כדוגמתו של ניוטון, מהמאה ה-19 והמאה ה-20 אשר במהלכן של מאות אלה חלה התרחקות גדולה יחסית של מלומדים מהאמונה. שנית, יש להוסיף על כך, שהרי חקר המדע כפי שניוטון ניסח אמור היה לרחק אותו מכלל מחשבה לא רצינאלית דווקא, שהרי הנה ניוטון הגדול מגלה חוקיות ומחזק את שוללי האלוהים. על כך משיב ניוטון בעצמו בספרו העוסק

מה הקשר?

את הפתרונות לחידות שלחו אלינו לכתבת המייל של המדור: leoroletzeirim@gmail.com

אורי ומורי במסע אל העבר

"מי אלו הנערים שהולכים שם?" שאלה מורי את אורי. לאחר שפתחו וסגרו את הספר הם הגיעו לרחוב פשוט וצר. עמודים, ספסלים ופנסי רחוב נראו ברחוב ושני נערים הולכים להם, זה לצד זה. "אני חושב שזה הרב קוק" אמר אורי. הנערים היו רחוקים מעט והיה קשה להבחין האם מדבר באברהם יצחק הצעיר, אך הנחוש של אורי היה נכון. נער אחד צעיר, כובע פרוה לראשו, הולך לו לאטו ברחוב, ולידו נער נוסף, כבן גילו. "כנראה זה הנער שלומד אתו בבית המדרש, החברותא שלו. ראינו את שניהם לומדים בבית המדרש, אתה זוכר?". אמרה מורי. הנערים התקרבו, כאשר לפתע אחד מהם הושיט יד ועצר את השני. "תזהר" הוא אמר לו. אברהם יצחק כמעט והתנגש בעמוד. "מענין על מה הוא חושב כעת," אמר אורי. "בדאי הוא עסוק במחשבות על מה שלמד בבית המדרש ולכן הוא לא הבחין בעמוד. חבל שאנחנו לא יכולים לדעת אלו מחשבות עוברות בראשו בשעה זו." הוא הוסיף.

המשך יבוא...

נשמח לשמוע מכם: leoroletzeirim@gmail.com

שלום לכם חברים,

השבוע אנחנו קוראים על לדתו של משה רבנו, שהיה ענו מכל אדם. האם ענו זה אומר לומר שאני לא טוב? לא לקבל מחמאות? הרב קוק מסביר לנו שמדת הענוה לא צריכה לגרם לנו להיות עצובים, ולהרגיש שאנחנו לא טובים. להפך, היא צריכה לגרם לנו להיות שמחים ולעשות את הדברים שאנחנו טובים בהם מתוך הבנה שה' נתן לנו אותם במתנה.

"כל-זמן שהענוה מביאה עצבון היא פסולה. וכשהיא כשרה - מוסיפה היא שמחה, גבורה וכבוד פנימי"

(מדות הראיה, ענוה ז)

שנזכה ללכת לאורו.

עֲפָקִים, אורי ומורי.

אורי: אם הייתי חי בתקופת הרב קוק הייתי רוצה ללמד אצלו בישיבה.

מורי: אתה יודע, זה לא היה כל כך פשוט להתקבל לישיבה המרכזית העולמית של הרב קוק. בשביל ללמד בישיבה של הרב קוק היית צריך לדעת גמרא, הלכה, לדעת במה עוסק כל אחד מהספרים בתנ"ך ובמה עוסק כל פרק, וכמובן - להיות בעל מדות טובות.

שׁו"ת "באורות" ?!?

ש. לא מרגישים ביום יום את השתוקקות הנשמה לאל, זו עובדה, אז מה נעשה כדי להתחבר לתפילה בצורה שהבאתם מהרב קוק שהתפילה כאילו מביעה את הכיסופים של הנשמה?

ת. מה היית מייעץ לבני זוג שהתעממה להם האהבה? האם לוותר כי לא מרגישים? או לשפר ולעורר את הקשר על ידי דברים קטנים לאט לאט?

בדומה לקשר הנישואין, כך הקשר שלנו עם ד' הוא קשר מוחלט שבלתי ניתן לנתקו, והוא לא מותנה בשום תנאי. בשיר השירים מתוארת מערכת יחסים זו ממש כמו בני זוג, בה ישראל הם הרעיה, וד' הוא הדוד. קשר זה מבוטא על פי חז"ל במושג "סגולת ישראל", שבגללו "ישראל אע"פ שהטא - ישראל הוא" (סנהדרין מד). ליהודי יש נשמה שהיא "חלק אלוך ממעל". לכן כשאנו מתפללים אנו לא מתחילים לעלות מאפס, אלא אנו רק חושפים ומחזקים קשר שכבר קיים ורק צריך לחשוף ולעורר אותו מעט.

אחד הכלים העוצמתיים ביותר לחיבור הוא "הדיבור". אבל לא דיבור קריר של שיחת נימוסין, אלא דיבור כנה ופתוח שמגיע מעומק הלב. תפילה כנה ופתוחה היא תפילה בה אדם מביע כלפי ד' את השאיפות הכמוסות שלו, את המצוקות האישיות, את התכונות שהוא רוצה לשפר, ואת הנקודות החיוביות שהוא רוצה לחזק. אחרי תפילה שכזו, הקשר עם ד' וכיסופי הנשמה יורגשו הרבה יותר.

אבל גם אם היו תפילות רבות וזמנים ארוכים בהם לא הצלחנו להביע קשר זה, בכוחה של תפילה אחת כנה להעיר לתחיה את אותם רצונות שלא באו לידי ביטוי מהעבר ובכך להעצים את ההווה והעתיד. כך ששום דבר לא הולך לאיבוד. ואין דבר שאי אפשר לתקן.

"גִּרְעִין אֶחָד לְשֵׁל תְּפִלָּה - נוֹשָׂא עִמּוֹ מְשֶׁךְ שֶׁל חַיִּים רְצוּנָיִים אֲדִירִים, לְפָנָיו וּלְאַחֲרָיו" (אוה"ק ג עמוד נה).

פינת השו"ת מחכה לשאלות שלכם! במייל או בקבוצת הווצאפ. עומר דוידוביץ. שאלות למדור השו"ת ובקשת הצטרפות לקבוצת הווצאפ ניתן לשלוח למייל: omerymh@gmail.com או ל: 050-6514877

באור צעיר

בראי"ה ובהתבוננות פנימית

אביטל לוי על התפילה ב

בלי כוונה

בשבוע שעבר דיברנו על הנשמה שלנו, שמתפללת תמיד. אמרנו שהתפילה היא בעצם הקשר ביננו ובין הקב"ה. קשר שקיים תמיד, אך מתגלה כאשר אנחנו מתפללים. ובוודאי כאשר אנחנו זוכים להתכוון בתפילה.

שאלנו מה קורה כשאנחנו לא מצליחים לכוון במילות התפילה, והיום נענה על כך. (בלי להכנס לסוגיות ההלכתיות של מה הדין כאשר לא כיוונו בתפילה ואלו כוונות בדיוק עלינו לכוון) האם יש ערך לתפילה הנאמרת ללא כוונה, אם כל עניין התפילה הוא חיבור ביננו ובין ה'? יש לפעמים הרגשה שלמלמל מילים בלי לכוון בהן זה מעשה מיותר. השאלה, דרך אגב, יכולה להיות רלוונטית גם לשאר המצוות. מה הטעם לעשות מעשים בלי שום הרגשה וחיבור? אך בתפילה, שכפי שהרמב"ם מלמד אותנו, היא עבודת הלב- הדבר נכון פי כמה וכמה. אם כן, מה קורה עם כל אותן מילים שנאמרו ללא כוונה? הרב מסביר שלא רק שהן אינן חסרות טעם, אלא הרבה מעבר לכך. הן מצטברות אצלנו בלב כמו אבני נגף. כמו אבנים החוסמות את זרם המים הטבעי.

"כִּשְׁעֵבְרֵי יָמִים וְשָׁנִים בְּלֹא תְּפִלָּה בְּכוּנָה, מִתְקַבְּצִים בְּלֵב אֲבָנֵי-נֶגֶף רַבִּים, שְׂמֹרָגִישִׁים עַל יָדָם כְּבָדוֹת-רוּחַ פְּנִימִית". (עולת ראייה ח"א, י"א)

אנחנו רוצים להרגיש מחוברים לדברים שאנחנו עושים. לא לעשות דברים סתם מתוך הרגל. לכן, מילים הנאמרות ללא כוונה הן מילים שיוצרות אצלנו חסימה כלשהי. זה לא נשמע מעודד במיוחד. אם כך- למה להמשיך להתפלל אם אנחנו לא מרגישים מחוברים למילים? והאם יש דרך לשנות את זה?

"וּכְשֶׁרוּחַ הַטּוֹב חוֹזֵר, וּמִתְנַת הַתְּפִלָּה נִתְּנָת מִמְרוֹמִים, הוֹלְכִים... וּמִתְפַּנֵּים אוֹתָם הַמְכֻשָׁלִים... אֲשֶׁר נִקְבְּצוּ בְּנַחַל הַנוֹבֵעַ שֶׁל נִשְׁמַת הַחַיִּים הָעֲלִיּוֹנָה, הוֹלְכִים וְסָרִים. וְעַם אוֹתָהּ הָעֲלִיָּה הַנִּשְׁמַתִּית שֶׁהִיא עוֹלָה בְּכָל תְּפִלָּה בִּיחָס לְעֶרְךָ זְמָנָה. אֲחוּזִים יְדִיעִים בְּאֵים בְּתוֹר מְרִפָּא אֶת חֶסְרוֹן הָעֵבֶר; אֲמָנָם לֹא בָּבֶת אַחַת נִמְנָה הַחֶסְרוֹן, אֲבָל הוֹלֵךְ הוּא וּמִתְמַלֵּא, וְהַצֶּהֱרָ שֶׁל הַתְּפִלָּה הוֹלֵךְ וּמְגַלָּה אֶת אוֹרוֹתָיו". (שם)

הרב מסביר שה' נותן לנו מתנה משמיים. פתאום ברגע אחד נפתח לנו הלב והמילים מקבלות חיבור ומשמעות. ואז, כל אבני הנגף, אותן מילים שאמרנו יום אחר יום מכורח ההרגל וללא שום כוונה - מצליחות להסחף עם אותו זרם של מילים מלאות חיבור. משהו נפתח, ופתאום, כל המילים שהיו תקועות, אולי אפילו במשך שנים - זורמות וממלאות אותנו בקשר ובאהבה וחיבור לה'. פתאום נוצר חיבור עמוק לה', ואז, לא רק שהמילים הללו מפסיקות לחסום אותנו, אלא - המכשולים זזים והן מתחברות לזרם והופכות אותו לעוצמתי הרבה יותר.

הערות, הארות ושאלות יתקבלו בברכה במערכת המדור: leoroletzairim@gmail.com

שאלות למדור השו"ת ובקשת הצטרפות לקבוצת הווצאפ ניתן לשלוח למייל: omerymh@gmail.com או ל: 050-6514877 רוצים לקבל את המדור אליכם לווצאפ? רוצים לשלוח שאלות למדור השו"ת? קבוצת ווצאפ שקטה לקבלת העלון ושתי קבוצות פתוחות לדיונים. סרקו ובחרו את הקבוצה הרצויה... מחכים לכם!

GITAMBEDO

בכפוף לתקנון החברה. הדמיה להמחשה בלבד. ט.ל.ח.

תחילו להתרגל לנוף מהבית החדש שלכם חופשה זוגית באיי סיישל מתנה לרוכשים דירה בפרי VIEW

12 דירות אחרונות! דירות 3 חדרים החל מ- 1,590,000 ₪

בניין מגורים יוקרתי במרכז הסיטי החדש של בת-ים, בעל מפרט טכני עשיר ו-34 קומות - 2 קומות מסחר, 7 קומות משרדים מדהימים ו-25 קומות מגורים עם דירות 5, 4, 3, 2 חדרים ופנטהאוז. בואו ליהנות מנוף עוצר נשימה המשקיף אל חופי העיר, ממבחר דירות במחירים אטרקטיביים וממיקום מושלם קרוב לצירי תנועה מרכזיים, בקרבה לרכבת הקלה ובמרחק 5 דקות הליכה לים.

*5066

יוצא לאור ע"י:

רח' הרב צבי יהודה 12 ירושלים | טלפון: 02-6524793
דוא"ל: Mercazarav@gmail.com

אורות אברהם
מוסיפים אור

כתובת: רח' גולדה מאיר 7, קומה 1, בית עליאש נס ציונה | **טלפון:** 054-6989797 | **דוא"ל:** orotavraham@eldadperi.co.il | **אתר:** www.orotavraham.com
עריכה: תודעה יהודית - הרב שי הירש | **עימוד ועיצוב:** אליגטור עיצובים | **מדור הילדים ואור צעיר - כתיבה ועריכה:** אביטל לוי והרב עומר דוידוביץ',
איור: רננה אנסבכר | **ייעוץ פדגוגי - ד"ר רונאל עטייה ('אורות ישראל')** | לקבלת העלון בווטצאפ: 054-6989797

הגיליון מוקדש לע"נ ר' אברהם בן פריחה ז"ל • מרים בת זוהרא • רבי שלום בן יקות • ר' יוסף בן תמו ז"ל • ר' יעיש בן אסתר ז"ל
• ר' אברהם בן לאה ז"ל • יואל בן מינדלה ז"ל • סופיה בת בלה